

Razne stvari.

Poglavje iz zgodovine jugoslovanskih jezikov.

(Priobčil J. D.)

Pod tem naslovom je spisal slavni slovanski učenjak prof. dr. V. Jagić v zadnjem zvezku svojega zbornika „Archiv für slav. Philologie, B. XVII.“ str. 47—87. tudi za nas Slovence zelo zanimivo razpravo, katero je prej predaval v letnem tečaju 1894 na dunajskem vseučilišču. Govori v njej o naselitvi Jugoslovancev po njih sedanjem ozemlju. Naš narodni ponos bi utegnil biti skoro nekoliko razžaljen, ker popolnoma pobije Jagić trditve naših največjih jezikoslovcev, Kopitarja in Miklošiča. Toda dokazi njegovi so tako trdni, da se jim moramo ukloniti.

Gledé na naselitev južnih Slovanov v pokrajine, v katerih še sedaj prebivajo, je bilo mnenje Kopitarjevo to-le: Vse ozemlje, katero je obsegalo Panonijo, Dacijo, Balkanski polotok, južno-vshodni del Planinskih dežel noter do Jadranskega morja, zaselo je eno samo „slovensko“ pleme, ki se je sicer ločilo v štiri rodove, namreč v daške, traške, panonske in karantanske Slovence, toda vse štiri je vezala tesna vez jezikovne sorodnosti. Od Črnega in Egejskega pa do Jadranskega morja se je govoril torej eden jednoten jezik. To jezikovno jedinstvo so pretrgali — po mislih Kopitarjevih — Hrvatje in Srbi, ki so se šele pozneje naselili med Slovence ter jih liki zagozda razcepili na dvoje. To mnenje je zagovarjal tudi Miklošič in sicer še v drugi izdaji svoje primerjajoče slovnice, govoreč o treh jezikih na jugu: o slovenskem s štirimi narečji (staro-, novo-, daško-, bulgarsko-slovensko), o hrvaškem in srbskem jeziku. Jagić omenja še jednega Slovenca, kateri se je bil pridružil trditvi Kopitarjevi in Miklošičevi, namreč mladega, a žal prerano umrlega Lovra Mahničiča („Pripis Lovro“ Šenoine povesti), ki je kot kraljevi učitelj oseške gimnazije l. 1863. v gimnazijskem izveščju pisal o razmerju jugoslovanskih jezikov proti staroslovensčini in med seboj ter trdil, da sta si novoslovensčina in bolgarščina sorodni zaradi rabe polglasnikov, češ da imajo le Bolgarji in Slovence motne ali šibke samoglasnike. Mahničič odgovarja Jagić s tem: motni ali šibki samoglasniki ne morejo biti merilo sorodnosti, in sicer zato ne, ker je dognano, da so take samoglasnike imeli tudi Hrvatje in Srbi do 14. stoletja, Rusi pa jih imajo še sedaj; potemtakem bi bili vsi prav tako tesno sorodni. Kopitarja in Miklošiča pa zavrača Jagić tako-le: stara

slovensčina in stara cerkvena slovensčina nikakor ne moreta tvoriti jedne jezikovne skupine.

V brižinskih spomenikih se nahaja mnogo oblik, ki so različne od oblik stare cerkvene slovensčine; ti spomeniki so torej odsev narodne stare slovensčine, ali vsaj jednega narečja stare, narodne slovensčine. Take različne oblike so n. pr. gledé na glasniški skupini *št* in *žd*. Kjer rabi v X. stol. stara cerkvena slovensčina *št*, govorili so Slovenci brižinskih spomenikov *č*, kar se je pisalo s *k*, n. pr. Moku, uzemogoki, na pomoki. *Žd* stare cerkvene slovensčine so izgovarjali kakor *j* (morda se je pred njim čul zobni glasnik), n. pr. *tige* (= tižde); nosnik *ę* je že takrat bil *o*, n. pr. uzemogoki, zemlo i. dr. Vrh tega se nahajajo v omenjenih spomenikih pravi slovenizmi: svetemu, nepravdnega, mega, poleg; inoga, mnogoga; acc. pl. in gen. sing. na *e*: greche, gresnike, poleg starega gen. na *i* = *ы*, moki.

Do prej omenjene trditve, da so karantanski in panonski kakor tudi daški in bolgarski Slovenci govorili jeden jezik, privédli so Kopitarja in Miklošiča sami bizantinski povestničarji, Prokopij, Jornandes, Konstantin Porfirogenet, ki pa niso imeli nikakega slovanskega jezikoslovnega čuta ter so kar na debelo vse rodove, prihajajoče od VI. stoletja naprej čez Dunav proti jugu in zahodu, imenovali z jednim skupnim imenom *Σκλαβηγοί* (Prokopij), Sclaveni (Jornandes) za narodno ime: *Словѣне*. Bizantinci pa s tem skupnim imenom nikakor niso hoteli trditi, da so vse one trume Slovanov jeden sam rod. Čisto nejezikoslovno in silovito postopa oni, ki iz jednega imena, katero nadevlejo povestničarji vsej množini na jug prodirajočih Slovanov, sklepa, da so imeli jeden jedin jezik. Da sta Kopitar in Miklošič to vendar-le storila, je mnogo kriv do sita navajani Konstantin Porfirogenet s svojo znano pripovedko, da sta se med južne Slovence precěj pozneje, šele za cesarja Herakleja, preselila dva nova slovanska rodova, *Χρωβάτοι* in *Σέρβλοι*, ki torej po mnenju Konstantinovem nista bila v nikaki zvezi z onimi trumami Slovanov, ki so v VI. stoletju prihrule z besarabskih in rumunskih planot doli proti jugu. Kopitar in Miklošič sta carigraskemu povestničarju verjela prav do črke, in v tem sta se motila. Danes je kritika Porfirogenetovo pripovedko vrgla v kot. Danes nihče več ne dvomi, da so oni Slovani, katere Konstantin imenuje Hrvatje in Srbe, bili prav tako v onem velikanskem toku južnih Slovanov, ki se je od VI. stoletja naprej pomikal preko Donave noter do Jadranskega morja in južnih Planin. (Dalje.)